

Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

Tema:

Novi izzivi pri učenju in poučevanju otrok z motnjami v duševnem razvoju

Predavateljica:

dr. **Mojca Lipec Stopar**

Projekt:

Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2008-2011

Osebe s posebnimi potrebami,
med njimi tudi osebe z MDR...

...so tiste osebe, ki odstopajo od pričakovanih značilnosti in zmožnosti (definiranih v določenem okolju) in potrebujejo dodatno pozornost in skrb.

Kontinuum obravnav in pomoči, od najmanj do najbolj zahtevnih oblik,

v različnih starostnih obdobjih,

trajanje le krajši čas ali pa vse življenje

izvajanje na različnih mestih – specialno ped. pomoč ni vezana na specialne inštitucije.

Miti ali resnice v povezavi z MDR?

- Termin MDR je nekaj podobnega kot duševne motnje.
- MDR predstavlja nespremenljivo stanje funkcioniranja posameznika.
- Otroci z MDR napredujejo po drugačnih razvojnih stopnjah kot otroci brez MDR.
- MDR so neznanega izvora. Ne vemo, kaj jih povzroča in jih ne znamo preprečiti.
- V osnovi MDR je problem dednosti.
- V večini primerov je vzrok MDR možno identificirati.

Struktura novjših opredelitev MDR

MDR se nanašajo na omejitve posameznikovih intelektualnih in prilagoditvenih zmožnosti pri vsakodnevnih socialnih in praktičnih veščinah.

MDR nastanejo pred 18. letom

Ocenjevanje intelektualnih zmožnosti:

- s testi inteligentnosti
(npr. Wechslerjev test, Stanford-Binet test)
- z drugimi viri informacij:
 - analiza izdelkov,
 - intervju učitelj/starši,
 - opazovalne lestvice vedenja.

**Področja prilagoditvenih
zmožnosti**

Skrb za samega sebe

Življenje doma

Socialne spretnosti

Komunikacija

**Zdravje in
varnost**

Delo

**Vključevanje v širše
okolje**

Funkcionalne akademske veščine

Samostojnost

Prosti čas

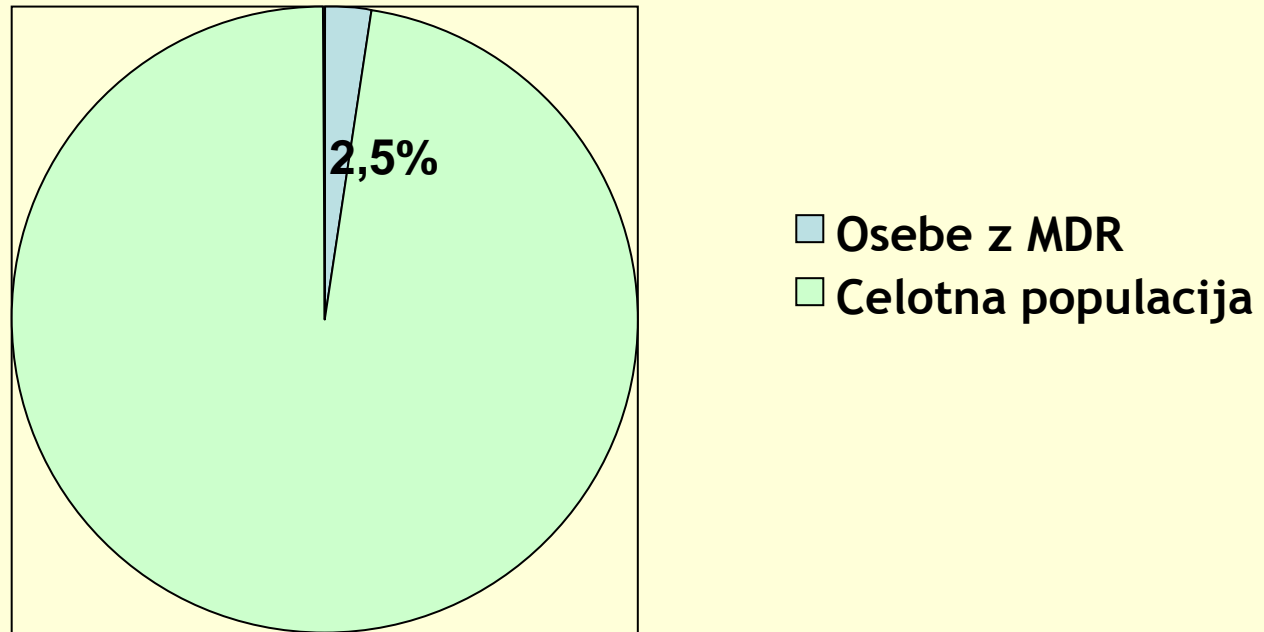
Klasifikacija MDR s perspektive potrebne pomoči

Stopnja pomoči

Primeri

Prehodna pomoč	Občasno potrebna pomoč, ali tudi pomoč, ki je potrebna krajši čas. Pomoč je lahko bolj ali manj intenzivna.	Kritični prehodi v življenju. Akutne zdravstvene težave, izguba službe ipd.
Omejena pomoč	Pomoč potrebna dlje časa, vendar omejen čas, z manj stroški (kot je to značilno za pomoč na naslednjih nivojih).	Usposabljanje za delo. Prehod od OŠ v odraslost. Šolanje v programih z nižjim izobrazbenim standardom.
Obsežna, znatna pomoč	Redna (dnevno) in časovno neomejena pomoč v vsaj nekaterih okoljih (pri delu, na domu).	Asistenca za življenje doma.
Stalna (izrazita) pomoč	Stalna in visoko intenzivna pomoč, potrebna v vseh okoljih. Zahteva več osebja.	Pomoč v vseh okoljih. Kronične zdravstvene okoliščine.

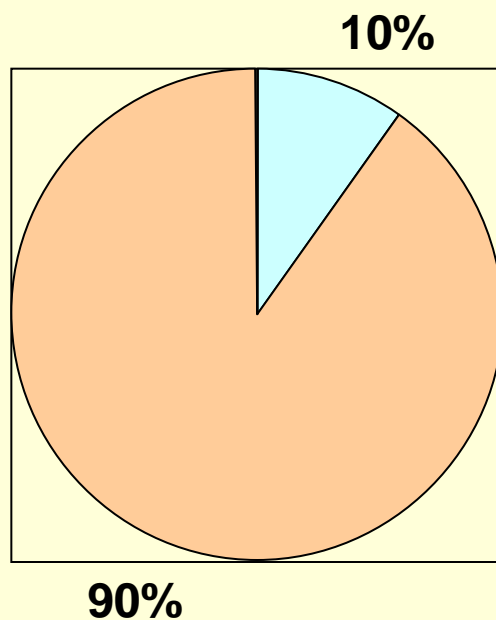
Prevalenca MDR

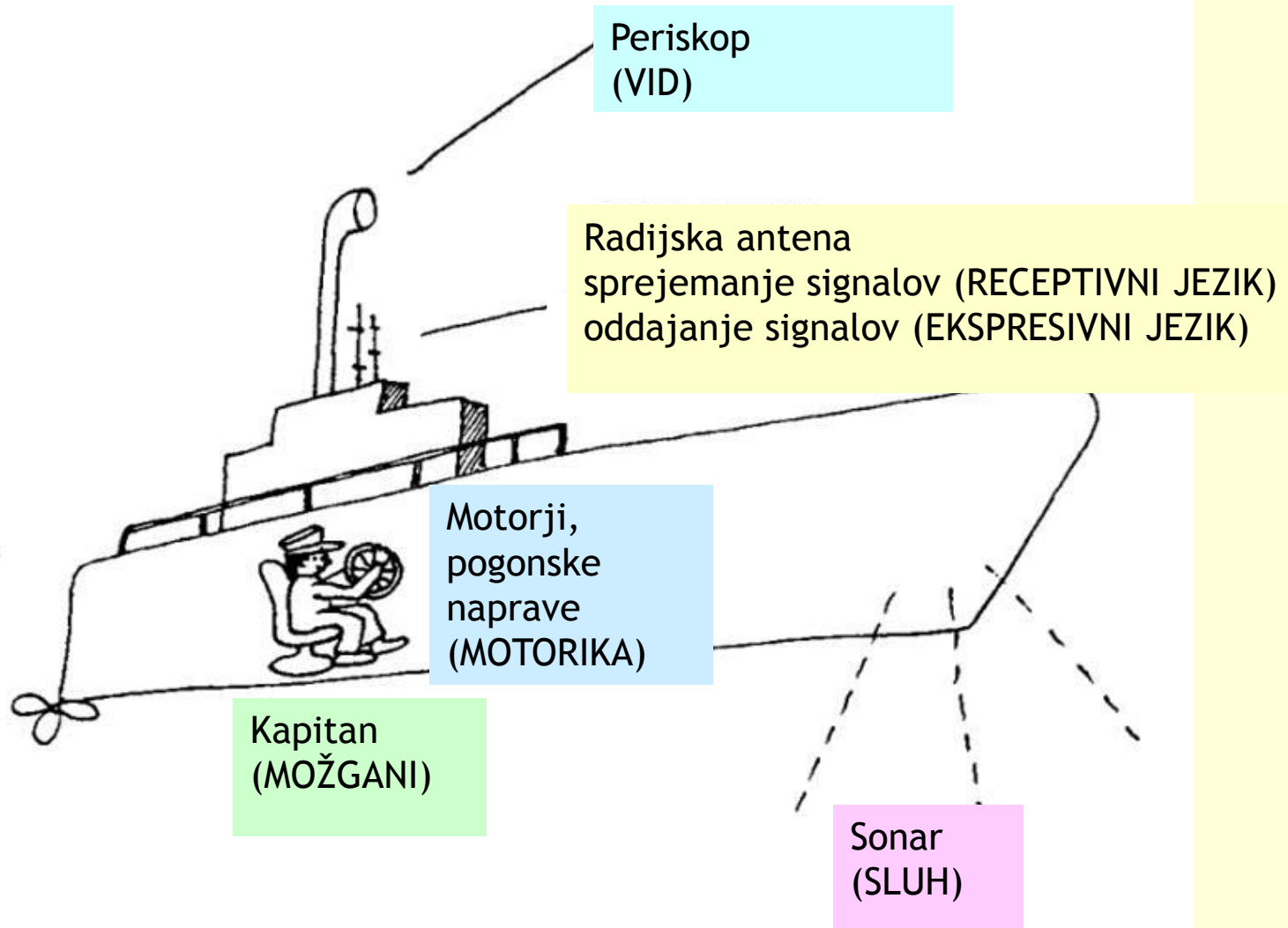
Podatek o številu oseb z MDR se manjša/ možni razlogi:

- preventiva in zgodnja intervencija,
- spremembe v definiranju MDR,
- vključevanje oseb z MDR z višjim funkcioniranjem v druge skupine (npr. otroci z učnimi težavami),
- nenaklonjenost identificiranju MDR - zlasti lažjih MDR.

Razmerje med skupinami oseb z MDR

- Ostale osebe z MDR
- Osebe z lažjimi MDR

Modela kognitivnega razvoja otrok z MDR:

- **MODEL UPOČASNJENEGA RAZVOJA,**
- **MODEL DEFICITA.**

Značilnosti otrok z LMDR

- **Pozornost**

Otroci z LMDR imajo težave v naslednjih komponentah pozornosti:

- trajanje pozornosti;
- usmerjenost pozornosti;
- selektivnost pozornosti.

Implikacije za poučevanje:

- variranje dražljajev le v nekaj dimenzijah;
- usmerjanje otrokove pozornosti k pomembnim atributom;
- odstranitev nepotrebnih, motečih dražljajev;
- pohvale za pozornost;
- postopno povečevanje težavnosti.

Značilnosti otrok z LMDR

- **Strategije za organiziranje informacij**

Otroci z LMDR nimajo učinkovitih strategij za organiziranje informacij za kasnejši priklic.

Implikacije za poučevanje:

- ❖ prostorsko razporejanje,
- ❖ časovno razporejanje,
- ❖ perceptualno povezovanje,
- ❖ vsebinsko razporejanje.

Značilnosti otrok z LMDR

- **Spomin**

Otroci z LMDR imajo težave zlasti v kratkoročnem spominu.

Implikacije za poučevanje:

- povezovanje učnega materiala v smiselne celote;
- uporaba ojačitev in spodbud za memoriranje;
- učenje ustreznih učnih strategij;
- veliko ponavljanja, pogosto ponavljanje (verbalno, slikovno);
- spodbujanje učenca k uporabi strategij za ponavljanje.

Značilnosti otrok z LMDR

- **Generalizacija**

Otroci z MDR imajo težave pri prenosu in uporabi znanja v novih okoliščinah.

Implikacije za poučevanje:

- predstavljanje konkretnega materiala;
- poučevanje v različnih okoljih;
- učenje ustreznih učnih strategij;
- vključevanje različnih primerov.

- **Metakognicija**

Ključne komponente metakognitivnih veščin:

- ❖ prepoznavanje zahteve naloge (strategija in viri za izvedbo določene aktivnosti);
- ❖ izvršitev ustreznega procesa;
- ❖ spremljanje, vrednotenje in prilagajanje aktivnosti, za zagotovitev uspešne izvedbe naloge.

Značilnosti otrok z LMDR

- **Motivacija**

Motivacijski dejavniki so odločilni za razumevanje razkoraka med posameznikovimi potenciali in njegovimi dejanskimi dosežki.

Pogosti neuspehi vodijo k zunanjemu lokusu nadzora in naučeni nemoči.

Implikacije za poučevanje:

- prevzemanje nadzora nad lastno aktivnostjo;
- opisna pohvala;
- verbaliziranje zaključkov.

Kako posameznik pojasnjuje svoj uspeh ali neuspeh?

Atribucije

1. lokus

(znotraj ali zunaj posameznika)

← DIMENZIJE →

3. odgovornost ali

kontrola

(ali oseba lahko ali ne more kontrolirati razloga)

2. stabilnost

(ali ostaja razlog enak ali se spreminja)

**POGOSTO DOŽIVLJANJE
NEUSPEHA**

**ZANAŠANJE NA DRUGE
IN NE NA LASTNE MOČI**

NAUČENA NEMOČ
(Seligman, 1975)

Komunikacija oseb z lažjimi MDR

- Upočasnen govorni razvoj (pomen zgodnjih jezikovnih izkušenj!)
- Več je govornih težav kot so artikulacijske težave (zamenjava, dodajanje, distorzija - popačenje posameznih glasov), spremenjen ton govora (nosljanje) in jecljanje ter več je jezikovnih težav

Otroci z manj spodbudami na področju jezikovnega razvoja v predšolskem obdobju so slabše pripravljene na razvoj mišljenja.

Značilnosti otrok z LMDR

Percepcija oseb z lažjimi MDR

- Percepcija: kombinacija pozornosti, sensorike, mišljenja in spomina.
- Problem premalo ustreznih spodbud v zgodnjem otroštvu ali preveč nestrukturiranih stimulacij.
- Problem neustreznega poučevanja.

Potrebno: aktivno vključevanje otrok v pouk, vodeno utrjevanje veščin, sistematične povratne informacije.

Perceptivno-motorična koordinacija oseb z lažjimi MDR

- Težave se lahko kažejo v neustreznimi in nekoordiniranimi motoričnimi dejavnostmi (tek, metanje žoge, skoki, drža pisala pri pisanju ipd).
- Omajano samozaupanje in motivacija za nadaljevanje gibalnih dejavnostih.

Značilnosti otrok z LMDR

Socialne in vedenjske značilnosti oseb z lažjimi MDR

- Težave pri vzpostavljanju in vzdrževanju medosebnih odnosov.
- Manj ustrezno vedenje in zavračanje s strani vrstnikov.

Potrebno: vodeno sistematično razvijanje socialnih veščin!

Splošni principi za delo z učencem z LMDR:

- Čim zgodnejše odkrivanje, korigiranje težav ter vključitev v ustrezen program.
- Doživljanje uspeha, identificiranje močnih področij otroka.
- Upoštevanje otrokovega predznanja in njegovih učnih potreb.
- Spodbujanje samostojnosti.
- Poudarjanje aktivne vloge otroka.
- Kontinuirano vrednotenje napredka.

Izhodiščna vprašanja ob načrtovanju dela s posameznim učencem:

- Kaj otrok že zmore samostojno, katera znanja, sposobnosti oz. spretnost ima že razvite?
- Kaj otrok zmore z nekaj spodbujanja in vodenja?
- Kje so vrzeli v njegovem znanju oz. spretnostih, ki jih bo še potrebno zapolniti?
- Kateri cilji so za otroka za enkrat še prezahtevni in bi v kratkem času predstavljali nerealno postavljene zahteve?

**Načini posredovanje informacij,
spodbujanje učenja pri učencih z LMDR**

Verbalno posredovanje (ustno, pisno)

- Besedna navodila kombiniramo z drugimi načini posredovanja informacij.
- Navodila naj bodo enostavna in točna.
- Daljša in kompleksnejša navodila razdelimo na krajše sekvence oz. korake.
- Učence navajajmo, da si bodo pisna navodila vedno vsaj dvakrat prebrali.
- Spodbujajmo učence, da si bodo ključne besede ali besedne zveze sami podčrtali ali barvno poudarili.
- Učitelj mora spremljati otrokovo razumevanje navodil.
- Smiselno je, da navodila občasno tudi posnamemo (avdio zapis), ki jih učenci lahko sami večkrat poslušajo.
- Razumevanje pisnih navodil je potrebno preveriti preden začnemo s samo dejavnostjo.

Kretnje

- Kretnje lahko nadomestijo ali dopolnijo verbalno posredovanje (navodila, novi pojmi ...)
- Kretnje lahko usmerjajo k že obstoječim ključem v okolju.

Modeli (demonstriranje):

- prikažemo posamezne delčke veščin;
- usmerimo posameznikovo pozornost k viru informacij v okolju (več samostojnosti);
- spodbudimo imitiranje (usmerjeno in spontano).

Fizično vodenje:

- za učenje veščin, gibalnih vzorcev,
- za podporo ob pomanjkanju moči, vztrajnosti, natančnosti,
- za zmanjševanje možnosti poškodb,
- za začetno spodbudo ob dejavnosti,
- paziti je potrebno, da naše vodenje ni preveč intenzivno, zlasti če se otrok upira vodenju.

Samostojno odkrivanje, iskanje informacij

- **V okolju otrok sam išče ključne za določeno vedenje.**
- **Sam izvaja določene dejavnosti in preizkuša svoje dosežke.**
- **Predpogoj je otrokovo razumevanje naloge in motiviranost.**
- **Zagotoviti moramo spremljanje otrokove samostojne dejavnosti.**

Vprašanja šolanja in usposabljanja oseb z MDR

Programi za učence z MDR:

- Prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom
- Poseben program vzgoje in izobraževanja

Celoten potek šolanja I

Pretežno za učence z lažjimi MDR

Prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom

9 let

Programi nižjega poklicnega izobraževanja

2 leti in pol

Poklicni srednješolski programi

3 leta

Celoten potek šolanja II

Poseben program vzgoje in izobraževanja

Obvezni del

1. stopnja	3 leta
2. stopnja	3 leta
3. stopnja	3 leta

z možnostjo podaljšanja

4. stopnja	3 leta
------------	--------

Nadaljevalni - neobvezni del

5. stopnja	3 leta
------------	--------

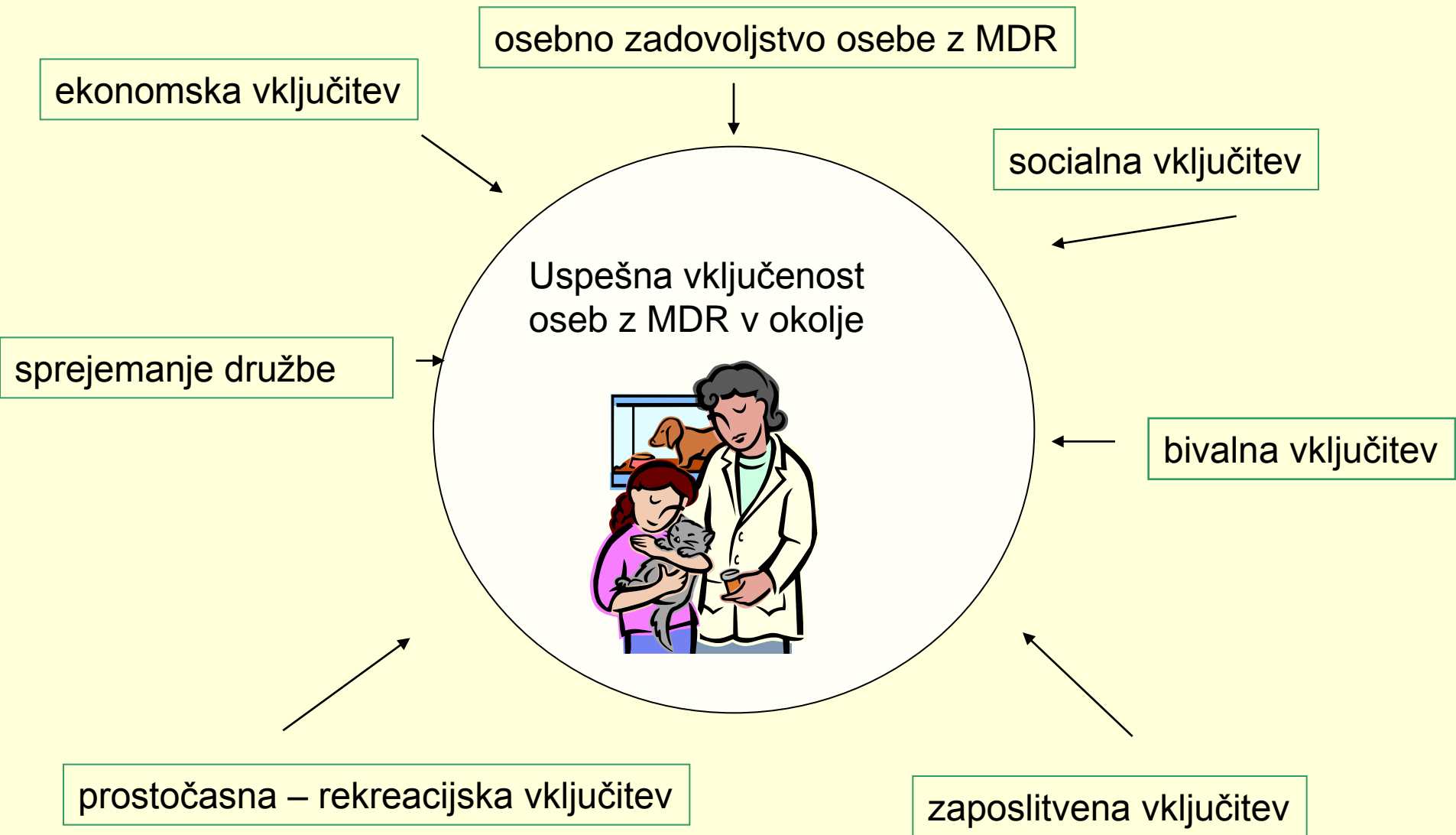

Usposabljanje za življenje in delo

5 let

Prehod v odraslost oseb z MDR

- zaposlitev
- samoodločanje
- samozagovornišvo.

???

Vključevanje otrok z MDR v redne oblike izobraževanja?

Ohranjanje kontinuuma programov?

Individualizirani programi?

Uvajanje specialnih oblik in metod dela?

Diferenciacija učnega procesa?

GLAVNI KRITERIJ ZA ODLOČANJE:

Vseživljenska perspektiva za posameznega otroka

Šolski realizem: iskanje pravega razmerja med dvema osnovnima konceptoma

Učnostorilnostna šola

Doseganje čim boljših učnih rezultatov.

Nenaklonjena individualizaciji.

V ospredju je izobraževanje.

Inkluzivna šola

Spodbujanje socialne odgovornosti, solidarnosti, sodelovalnosti.

Ni ločevanja med učenci s PP in ostalimi.

Prilagajanje programa (skupnega vsem).

V ospredju je osebnosti, čustveni in socialni razvoj učencev.